

„(...) nesnížil se nikdy k pravdě. (...) jeho život měl plnou, záviděníhodnou jednotu. Byl mystifikací. Celou jeho literární originalitou i půvabností byla jeho básnická impertinence k faktům – mystifikace.“ (K. H. Hilar)

Artur Breiský, „milovník přeludu a krásy“, byl představitelem české literární dekadence, esejistou, překladatelem a také velkým českým dandym a mystifikátorem. Narodil se 14. května 1885 v Roudnici nad Labem jako prvorozený syn c. k. finančního úředníka Jindřicha Breiského. Povolání otce znamenalo pro početnou rodinu (Artur měl pět sourozenců) časté stěhování, a tak žili postupně ve Vysokém Mýtě, v Praze, ve Voticích a nakonec ve Slaném. V době, kdy Artur začínal školní docházku, sídlila rodina v Praze, Artur zde navštěvoval nejprve obecnou školu a později i reálku. Mezitím byl však jeho otec opět služebně přeložen, tentokrát do Slaného. Mladý Artur zůstal v Praze sám a velmi těžce nesl odloučení od rodiny, v roce 1899 proto přestoupil na reálku v Lounech, odkud to do Slaného nebylo daleko.

Lounské období bylo pro Breiského život zásadní, neboť právě zde se na tanečních hodinách seznámil se svou láskou Boženou Dapeciovou a v té době se také začala projevovat jeho tendence k mystifikaci vlastního života. Ve vztahu k Božence byl Artur velmi rozpolcený. Na jedné straně se do mladé slečny zamiloval, ale zároveň se bál, aby ho neomezovala v touze stát se spisovatelem. Zpočátku si navíc nebyl jistý Boženčinou náklonností, a tím se jeho trápení prohlubovalo. *„Když tak večer sedám k práci, dříve tak milované, cítím, že nemohu své myšlenky soustřediti. Kdykoliv po delší námaze utvořím si logický řetězec myšlenek, zamyslím se a vidím v dýmu papirosy – Tvé oči... Je po práci. (...) Musím tomu učiniti konec. – Nebo mám již teď opustiti svou dráhu, protože jsem se setkal s dívkou, která mne snad nechápe, které snad nic neznamenam?“*

Božena Dapeciová Artura vyslyšela, a tak začal zvláštní vztah, který oba mladé lidi velice ovlivnil a zasáhl. Breiského rozpolcenost totiž trvala i nadále. Nechtěl se snížit k pouhému „prostřednímu citu“, toužil po lásce „veliké, silné a prudké, která zotročuje bytosti“, což u Boženky nenacházel a svou kritikou ji trápil. V korespondenci s ní si navíc často vymýšlel a popisoval neexistující osoby a události. Smyslem tohoto počínání bylo jednak vzbudit ve své milé žárlivost a také ji vychovávat. Nutil ji ke studiu předložené literatury, o níž musela psát referáty, které poté sám podroboval hodnocení.

Kromě toho, že jsou Breiského dopisy dokladem o podobě jejich vztahu, jsou také literárními díly a jsou v nich patrné prvky stylizace vlastní osoby. Pisatel pracuje sám se sebou jako s literárním námětem a vytváří v podstatě svou paralelní existenci.

Breiského mystifikace vůči Božence se bohužel staly v roce 1904 důvodem jejich rozchodu, když Artur popisoval v jednom z dopisů, jak se s přítelem pokusili zachránit padlou dívku od jejího osudu prostitutky. Božena Dapeciová s ním přerušila styky a Breiský tak ztratil věrného posluchače a svou spřízněnou duši.

Ještě než se Dapeciová s Arturem rozešla, došlo v roce 1903 k jiné události, která určila směr jeho dalšího života. Breiský měl v tomto roce ukončit střední školu, zároveň se také připravoval na práci finančního úředníka v Praze, jež mu byla přislíbena díky otcově přímluvě. Artur ale maturitní zkoušku nesložil a důvody jeho neúspěchu jsou stále předmětem dohadů. Nejrozšířenější verzí je ta, že mladý student odmítl při zkoušce z dějepisu uvést tituly císaře Františka Josefa I. Někteří autoři se však domnívají, že se Breiský na maturitu jednoduše nedostatečně připravil. Arturovi samotnému se i přes studijní neúspěch zřejmě ulevilo. Ukončení školy pro něho znamenalo nejen více času na milovanou literaturu, ale také odchod z Loun k rodině do Slaného. Zde navázal styky s umělci z tzv. slánské bohémy a především byl v kontaktu s novinářem Karlem Scheinpflugem, s jehož pomocí se snažil získat zaměstnání v některé z pražských redakcí. O místo se ucházel například v časopise *Čas*, *Nový kult* či *Rozhledy*. Bohužel však neúspěšně.

V roce 1904 byl Breiský donucen přijmout místo finančního úředníka. Protože však neukončil střední školu, nebyl umístěn v Praze, jak původně doufal, ale musel nastoupit na celní správu v Teplicích. Stěhování na sever Čech ho na určitou dobu odřízlo od společenského i literárního života, což těžce nesl, a navíc ztratil Boženku, blízkého člověka, jemuž se svěřoval a s nímž sdílel lásku k literatuře.

„Není zde ani jednoho člověka, s kterým bych byl promluvil slovo o umění, nestýkám se tu vůbec s nikým, moje izolovanost je absolutní. Nedopisuji si s nikým, od české literatury jsem nyní úplně odříznut.“

Svou izolovanost řešil Artur korespondencí se starším bratrem Rudolfem, který studoval v Praze práva a informoval Artura o novinkách z pražského literárního života. Rudolf postupně v Breiského životě nahradil Boženku a mezi bratry vznikl velice vřelý a blízký vztah.

I přes vzdálenost mezi Teplicemi a Prahou se Breiskému v roce 1906 podařilo navázat spolupráci s redakcemi *Přehledu*, *Rozhledů* a díky Jarmilu Krecarovi též s K. H. Hilarem a jeho *Moderní bibliotékou*. Vydal několik esejů a překladů, a dostal se tak konečně do okruhu literátů a začal žít svůj sen. Čím dál častěji navštěvoval Prahu a rozvíjel také dandyovskou stylizaci vlastní osoby. V pražských společenských kruzích vystupoval jako mladý aristokrat s kontakty na zahraniční

spisovatele a známé osobnosti kulturního života. Přes svou skutečnou osamělost pěstoval pověst melancholického milovníka zklamaného životem.

V roce 1907 byl Breiský přeložen z Teplic do Děčína a kromě podnikání výletů do Prahy začal navštěvovat také Drážďany. Mnohem větší milník, než jakým byla změna pracoviště, však představovalo otištění jeho eseje o vydané korespondenci Charlese Baudelaira v *Moderní revue* Arnošta Procházky. „*Vážený pane, nemeškám vysloviti Vám svůj dík za nabídku spolupracovníctví v revui tak vzácné umělecké úrovni, jako je list, který redigujete, a doufám, že moje příspěvky nezklamou Vaši důvěru.*“

Následující léta 1908 až 1910 znamenala pro Breiského vzestup jeho literární kariéry. Spolupracoval s Procházkovou *Moderní revue* a také s Hilarovou *Moderní bibliotékou*. Zároveň začal pracovat na své první knize esejů a evokací, kterou nazval *Triumf zla*.

Mladý autor se ovšem čím dál více zaplétal do mystifikací, jež kolem své osoby postupně vytvořil. Možná jim i on sám věřil. Utrácel více, než si mohl dovolit. Podle dochované korespondence žil v Děčíně v luxusní vile (což většina autorů považuje právě za jednu z jeho mystifikací), nakupoval množství knih, jezdil do společnosti a udržoval svůj dandyovský styl. Plat celního úředníka ale na takový život samozřejmě nestačil a Breiský se dostal do dluhů.

Počátkem roku 1910 vyšla v *Moderní bibliotéce* již výše zmíněná Breiského první a jediná kniha *Triumf zla* s předmluvou Jiřího Karáska ze Lvovic. Jednalo se o několik imaginárních životopisných esejů o významných osobnostech (Byron, Ch. Baudelaire, O. Wilde ad.). Kniha byla kritikou přijata poměrně dobře, ačkoliv Breiský očekával spíše opak. „*(...) srdečně Vám děkuji za Vaše laskavá a krásná slova o mé knize. (...) budou mi dostatečnou útěchou za zničující kritiky, které budou bezpochyby přšeti.*“

V téže roce na Breiského dolehly finanční problémy, do nichž se dostal svým nákladným životním stylem. Ať už z tohoto či jiného důvodu se v květnu 1910 rozhodl opustit Čechy a zkusit štěstí za oceánem ve Spojených státech. Aniž by kohokoliv o svých plánech informoval, opustil pracovní místo v Děčíně a odcestoval nejprve do Drážďan a později přes Hamburk do New Yorku. Doufal, že zde s pomocí kritika Jamese Hunekera, se kterým byl v kontaktu již dříve, získá pracovní místo, ale jeho plány bohužel nevyšly. Huneker byl v té době na dovolené mimo město, a tak Breiský zamířil do Chicaga ke strýci. Zde pobyl ale jen několik dní a vrátil se zpět do New Yorku, aby na Hunekera počkal. Brzy mu však došly peníze. Aby si udržel nájem, přijal zaměstnání v nemocnici jako obsluha zdviže, a to se mu stalo osudným. V noci na 11. července 1910 došlo k tragické nehodě, při které mu výtah rozdrtil lebku. Breiského krátký život tak skončil daleko od domova v pouhých 25 letech. Kvůli pověsti mystifikátora nechtěli zpočátku někteří zprávám o jeho úmrtí uvěřit. Dokonce ještě v 60. letech se objevila spekulace, že Breiský nezemřel a skrývá se pod pseudonymem B. Traven. Tato domněnka však byla o několik let později vyvrácena.

Ačkoliv Artur Breiský zemřel mladý, jeho život byl velmi pestrý a jeho korespondence i nevelké literární dílo se dočkali několika vydání. Nejucelenější soubor tvoří trojice publikací vydaná v edici *Spisy Arthura Breiského* v 90. letech 20. století. Z těchto dochovaných textů lze nejlépe vyčíst charakter, vývoj názorů i mystifikační talent „českého Oscara Wilda“, jenž „umřel znechucen malostí svého života dříve, než počal vůbec žít“.

(Zpracovala: Bc. Hana Lisá)

Použitá literatura:

HES, Milan. *Dandy nezná lásky k ženě: tragické příběhy českých dekadentů*. Praha: Epoque, 2017. 118 s. Magnetka. ISBN 978-80-7557-038-3.

HILAR, Karel Hugo. Dva epitafy. Artur Breiský. In: HILAR, Karel Hugo. *Odložené masky: 1907–1920*. Praha: Aventinum, 1925, s. 185-192. Dostupné také z:
<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:28eea110-2535-11e5-855a-5ef3fc9ae867?page=uuid:67237920-2962-11e5-b44d-005056827e51>

MERTHAUT, Luboš. Z korespondence Arthura Breiského (Jarmilu Krecarovi, Arnoštu Procházkovi, Zdence Braunerové). In: *Literární archiv: sborník Památníku národního písemnictví. Sv. 28. Z času Moderní revue*. Praha: Památník národního písemnictví, 1997, s. 95-117. ISSN 0231-5904.

NOVÝ, Petr. Arthur Breisky – Život proti legendě: Pokus o rekonstrukci životních osudů českého dekadenta. *Sborník Okresního archivu v Lounech*. 1997, roč. 8, s. 46-68. ISSN 1210-3675.

PELÁN, Jiří. Dandyovská estetika Arthura Breiského. *Česká literatura*. 2001, roč. 49, č. 3, s. 243-253. ISSN 0009-0468.

VOJTĚCH, Daniel. „Život je dramatem, jehož autorem je břídil.“ *Česká literatura*. 1999, roč. 47, č. 6, s. 597-607. ISSN 0862-657X.

Personální bibliografie:

<https://www.svku.cz/wp-content/uploads/2019/12/breisk%C3%BD-bibl.pdf>